

OSTAVŠTINA IVE BALENTOVIĆA
The Legacy of Ivo Balentović

Vedrana Lugić
Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci
vedrana@gkvk.hr

Tihomir Marojević
Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci
tmarojevic@gkvk.hr

UDK / UDC **821.163.42.09Balentović, I.**
Stručni rad / Professional paper
Primljeno / Received: 16.12.2025.

BROJ
BIBLIOGRAFSKE
JEDINICE

532

Sažetak

Cilj. Cilj ovoga rada jest predstaviti Ostavštinu Ive Balentovića, kao novi i relevantan izvor za proučavanje njegova života i književnoga stvaralaštva. Budući da se značajan dio Ostavštine sastoji od korespondencije između Željka Mijakovića i Ive Balentovića, rad nastoji prikazati Balentovića, ne samo kao književnika, nego i kao privatnu osobu, čime se omogućuje cjelovitije razumijevanje njegova djelovanja.

Pristup. U radu će se analizirati cjelokupan sadržaj Ostavštine, pri čemu će poseban naglasak biti stavljen na korespondenciju kao središnji i najvrjedniji segment građe. Predstaviti će se sve arhivske jedinice, uz povremenu analitičku interpretaciju odabranih Balentovićevih izjava, s ciljem kontekstualizacije nastanka Ostavštine te jasnijeg definiranja odnosa Balentović – Mijaković.

Rezultati. Najvažniji doprinos rada jest sustavan prikaz Ostavštine kao vrijednog izvora za proučavanje povijesti hrvatske književnosti te za rasvjetljavanje Balentovićeve uloge u pojedinim povijesnim procesima koji su oblikovali društveni i kulturni život, a koji su i danas predmet stručnih i javnih rasprava. Analiza građe omogućit će i razrješenje određenih nedoumica koje su bitno utjecale na percepciju Balentovića u javnom prostoru, osobito u kontekstu društveno-političkih okolnosti bivše Jugoslavije.

Praktična primjena. Osim što pruža mogućnost temeljitijeg proučavanja života i rada Ive Balentovića, Ostavština posjeduje i značajan interpretacijski te potencijalno turistički kapacitet. Dinamika njegova životnog puta otvara mogućnost predstavljanja Balentovića široj stručnoj i općoj javnosti, uključujući povjesničare književnosti, povjesničare drugih

profila, kroničare društvenih zbivanja te, posredno, i posjetitelje zainteresirane za kulturnu baštinu.

Originalnost. Riječ je o trećoj poznatoj ostavštini Ive Balentovića, no za razliku od prethodnih, ova Ostavština omogućuje znatno dublji i neposredniji uvid u njegov privatni život i osobne odnose. Time predstavlja iznimno vrijedan doprinos daljnjem istraživanju ovog nedovoljno proučenog književnika.

Ključne riječi: Ivo Balentović, Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci, ostavština, korespondencija, rukopisi

Summary

Purpose. The aim of this paper is to present the Legacy of Ivo Balentović as a new and relevant source for studying his life and literary work. Since a substantial part of the Legacy consists of correspondence between Željko Mijaković and Ivo Balentović, the paper seeks to portray Balentović not only as a writer but also as a private individual, thereby providing a more comprehensive understanding of his activities.

Approach. The paper will analyse the entire content of the Legacy, with particular emphasis on the correspondence as its central and most valuable component. All archival units will be presented, accompanied by occasional analytical interpretations of selected statements by Balentović, with the aim of contextualising the creation of the Legacy and clarifying the nature of the Balentović–Mijaković relationship.

Findings. The principal contribution of this paper is a systematic presentation of the Legacy as a valuable source for studying the history of Croatian literature and for illuminating Balentović's role in several historical processes that shaped social and cultural life and that remain topics of scholarly and public debate. The analysis will also help resolve certain ambiguities that have significantly influenced the public perception of Balentović, particularly within the socio-political context of former Yugoslavia.

Practical implications. In addition to offering opportunities for more in-depth research into the life and work of Ivo Balentović, the Legacy also possesses considerable interpretive and potential touristic value. The dynamic nature of his life opens possibilities for presenting Balentović to a wide professional and general audience, including literary historians, historians of other specialisations, chroniclers of social events, and, indirectly, visitors interested in cultural heritage.

Originality. This is the third known legacy of Ivo Balentović; however, unlike the previously known collections, this Legacy provides a substantially deeper and more direct insight into his private life and personal relationships, thus representing a highly valuable contribution to further research on this insufficiently studied author.

Keywords: Ivo Balentović, Vinkovci City Library Room, legacy, correspondence, manuscripts

1. Uvod

Ostavština Ive Balentovića koja je darovana Gradskoj knjižnici i čitaonici Vinkovci u najvećem se dijelu sastoji od korespondencije. Ova, većim dijelom pismovna, ostavština treća je poznata. Prve dvije nastale su dopisivanjem Borisa Domagoja Biletića te Martina Grgurovca s Ivom Balentovićem. No, za razliku od spomenutih Biletićevih i Grgurovčevih pisama, u kojima se tematiziraju isključivo nakladničke i književne teme, ova ostavština svojevrsno je pismovno prijateljstvo Ive Balentovića i Željka Mijakovića te kao takva daje puno veći uvid u privatni život Ive Balentovića.

Ostavština se čuva u Zavičajnoj zbirci *Cibaliana*. Ona je s jedne strane važan izvor informacije, a s druge predstavlja neprocjenjivu vrijednost. Stoga su za istraživačke, korisničke i knjižničarske potrebe izrađene digitalne reprodukcije svih jedinica.

2. O Ivi Balentoviću

Ivo Balentović (slika 1) rođen je u Županji 25. travnja 1913. godine. Osnovnu i građansku školu realnog smjera pohađao je u Županji, dok je ostale razrede gimnazije polagao kao đak dopisnih škola. Od 1930. godine radio je kao laborant u Tvornici tanina, a potom kao tehnički crtač u građevinskom poduzeću. Istodobno je bio dopisnik osječkog Hrvatskog lista (Hrvatski biografski leksikon 1989, 391–392).

Radeći kao laborant, Balentović je stekao brojna poznanstva te je kao relativno mlad čovjek ušao u književne i političke krugove u Osijeku i Zagrebu. Zaoštavanjem političkih prilika 1938. i 1939. godine, političke grupacije na području tadašnje Banovine Hrvatske pojačavaju svoje djelovanje kako bi mobilizirale članove i simpatizere (Ćosić-Bukvin 2007, 40). Balentović je djelovao u Kulturno-akademsom društvu *August Šenoa*, koje je okupljalo niz desno orijentiranih intelektualaca, a bio je aktivan i u Hrvatskoj štednoj i pripomoćnoj zadruzi *Uzdanica*.

Slika 1. Ivo Balentović

Djelovanje ove zadruge bilo je blisko ustaškim idejama te ban Banovine Hrvatske Ivan Subašić naređuje uhićenje osoba povezanih s Uzdanicom. Balentović je uhićen i zatvoren u Lepoglavi, gdje je bio urednik zatvorskog lista *Internirska borba*. U ožujku 1941. godine premješten je u logor Kruščica kod Travnika, gdje je dočeka početak Drugog svjetskog rata (Ćosić-Bukvin 2007, 40). Nakon izlaska iz logora radio je kao novinar u Krugovalnoj postaji Zagreb, a potom postaje kulturni ataše u Bugarskoj, gdje se i oženio (Ćosić-Bukvin 2007, 43).

Za vrijeme Nezavisne Države Hrvatske (NDH) Balentović je bio vrlo cijenjen novinar, što ga je nakon rata moglo stajati života. Godine 1942. objavljena je knjiga *Crna legija – odredi nepobjedive mladosti*, u izdanju Izdavačke promičbe Ustaške mladeži. Kako bi knjiga dobila na ugledu, potraženo je poznato ime koje će biti navedeno kao jedan od autora, pa je tako izbor pao na Ivu Balentovića. Dva su priloga bila potpisana njegovim imenom, iako nije bio njihov autor (Ćosić-Bukvin 2007, 41). Problem postaje veći znamo li da je u istoj knjizi objavljena i pjesma *Evo zore, evo dana*, koja se uvelike razlikuje od današnje, zabranjene, verzije. Nakon završetka Drugog svjetskog rata Balentović je optužen i osuđen zbog svojega novinarskog rada i članaka objavljenih od 1941. do 1943. godine, koji su proglašeni protunarodnima, antipartizanskima i protusrpskima. Važno je istaknuti da knjiga *Crna legija* nije bila predmet optužbe. Uvidom u optužnicu vidljivo je da se među spornim priložima nalazi, primjerice, članak *Šokadija u svojoj pjesmi, igri i odjeći*, objavljen u listu *Spremnost* 12. kolovoza 1942. godine. Pregledom članka jasno se vidi da su se pojedinci tada mogli osuđivati i zbog običnog opisa pjesama i narodnih običaja.

Balentović je prvotno osuđen na doživotnu kaznu, zatim na 20 godina zatvora, a ukupno je izdržao 7, od čega 2 u pritvoru (Prodan 2014, 81). Uz zatvorsku kaznu, izrečena mu je i zabrana pisanja i objavljivanja, no nastavio je objavljivati pod pseudonimima Ivo Dragić i Ivo Posavac (Prodan 2014, 82).

Kako se nakon rata nije mogao zaposliti u Županji, potražio je posao u Bosni i Hercegovini, no iz ekonomskih razloga i zbog zdravstvenog stanja kćeri seli u Umag, gdje je radio kao pismoslikar. U Umagu je utemeljio i Izdavačku kuću *Susreti*, u kojoj je bio vlasnik, urednik, pisac, poštar i prodavač (Prodan 2014, 83). Takav način rada izravno je pridonio nastanku njegove ostavštine, kasnije darovane Gradskoj knjižnici i čitaonici Vinkovci.

3. Književnost Ive Balentovića

Ivo Balentović u književnosti se javio 1936. godine djelom *Knjiga za opanke*. Objavio je 47 naslova. Njegova djela odlikuju se psihološkim realizmom i elementima fantastike. Borio se protiv mehanizacije i smatrao da mehanički način života sputava ljudsko tijelo i dušu (Marojević i Petričević 2024). Njegov roman *Dječak i limena truba*, prema brojnim književnicima i književnim kritičarima, među kojima su Miroslav Vaupotić i Gustav Krklec, najznačajniji je roman za djecu nakon *Čudnovatih zgoda šegrta Hlapića* Ivane Brlić-Mažuranić. Za taj je roman Balentović dobio niz priznanja u Čehoslovačkoj, dok je u Hrvatskoj ostao nedovoljno zapažen (Vidmarović 2014, 142).

Balentović je bio jedan od utemeljitelja Matice hrvatske u Umagu (1966.), član Istarskoga ogranka Društva hrvatskih književnika te Društva hrvatskih prevoditelja. Uz časopis *Susreti*, čiji je izdavač i urednik, surađivao je s brojnim drugim časopisima, među kojima su *Nova Istra*, *Hrvatska straža* i *Hrvatska smotra* (Marojević i Petričević 2024). Njegov je književni rad prepoznat i nagrađen nagradom *Josip i Ivan Kozarac* te Poveljom *Visoka žuta žita*. Preminuo je 4. kolovoza 2001. godine u Županji.

4. Ostavština Ive Balentovića

Ostavština se definira kao materijalna i duhovna dobra koja ostaju nakon nečije smrti te ono što nasljeđuju buduće generacije (Anić 20003, 964). Arhivsko tumačenje jest nešto šire i ono je definira kao pisanu ostavštinu pojedinih osoba, njihove službene spise, dnevnike, književna, filozofska i znanstvena djela, kao i njihovu korespondenciju (Tadić

1994, 31). Ostavština Ive Balentovića primjer je *osobnog arhivskog fonda književnika* (Koalnović 2007).

Ostavština Ive Balentovića nastala je sasvim slučajno. Balentović je bio autor, izdavač i distributer svojih izdanja. Prilikom prodaje knjiga slao je ponude za kupnju i po uplati je na kućnu adresu poštom dostavljao kupljenu knjigu. Jednom prilikom 1983. godine Balentovićevo je izdanje kupila Monika Mijaković i stanovita Marinka Mamković (ili Manković). Međutim, prilikom ove transakcije došlo je do šuma u komunikaciji pa je Marinkina knjiga poslana na adresu Ulica Matije Gupca 79 56000 Vinkovci. To je bila adresa Monike i Željka Mijakovića. Najstarija jedinica ove pismovne ostavštine jest razglednica Ive Balentovića adresirana na Moniku Mijaković od 23. studenoga 1983. godine u kojoj Balentović kaže:

Cij. (enjena) gđo Monika,

nastala je zbrka s čitanjem prezimena pa se ispričavam radi toga. Danas Vam šaljem 2 naručene knjige! Hvala Vam na potpori! Primio sam 210 dinara Marinke Mamković ili Manković pa da ne dođe do nesporazuma prilažem 1 primjerak za nju, s molbom da joj ga predate, jer broj ulice je isti...

Na ovu je dopisnicu odgovorio Željko Mijaković s porukom kako on ne pozna traženu gospođu Marinku (Mijaković 2023). Već 6. prosinca 1983. godine stiže pismo (Slika 2) Željku Mijakoviću u kojem Balentović kaže:

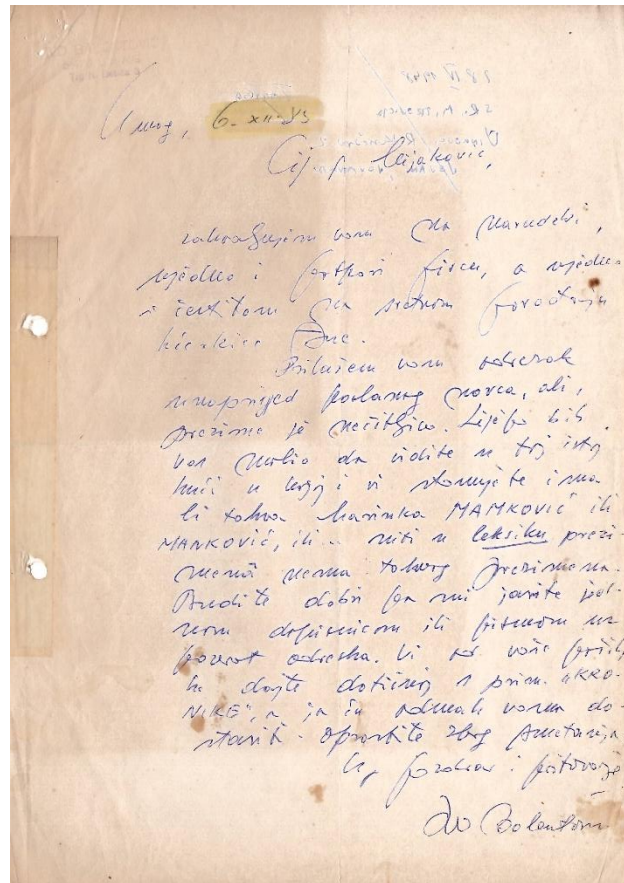
Cij. (enjeni) g. Mijaković,

Zahvaljujem vam na narudžbi, ujedno i potpori piscu, a ujedno i čestitam na sretnom rođenju kćerkice Ive.

Prilažem vam odrezak unaprijed poslanog novca, ali prezime je nečitljivo. Lijepo bih vas molio da vidite u toj istoj kući u kojoj i vi stanujete ima li tamo Marinka MAMKOVIĆ ili MANKOVIĆ, ili ... niti u leksiku prezimena nema takvog prezimena. Budite dobri pa mi javite jednom dopisnicom ili pismom uz povrat odreska. Vi od vaše pošiljke dajte dotičnoj 1 prim. „KRONIKE“, a ja ću odmah vam dostaviti. Oprostite na smetanju.

Uz pozdrav i poštovanje,

Ivo Balentović

Slika 2. Pismo od 6. prosinca 1983.

Željko Mijaković ponovno šalje pismo Ivi Balentoviću u kojem mu objašnjava da tražena Marinka ne stanuje na navedenoj adresi jer se radi o adresi obiteljske kuće, a ne stambene zgrade (Mijaković 2023).

Ukoliko analiziramo pismo od 6. prosinca 1983. godine, jasno je da je Balentović već tada upoznat s rođenjem Mijakovićeve djeteta. Vjerojatno je taj podatak Mijaković spomenuo u pismu kojim je odgovorio na razglednicu od 23. studenoga 1983. godine. Nakon početnog dopisivanja oko problema dostave knjige, ono se nastavilo i tematski širilo te je potrajalo 18 godina, od 1983. do 2001. godine, iz čega se razvilo pravo pismovno prijateljstvo.

5. Sadržaj Ostavštine Ive Balentovića

Cjelokupnu je Ostavštinu Ive Balentovića, koja se sastoji od 66 jedinica, godinama čuvao Željko Mijaković. Gradskoj knjižnici i čitaonici darovana je u jesen 2023. godine. Ukoliko se ovu ostavština analizira prema sadržaju može je se podijeliti u pet skupina:

- korespondencija;
- fotografije;
- autografi;
- knjižnična građa i
- efemerna građa.

Za knjižničarsku struku i znanost o književnosti najvažnija je korespondencija jer se iz nje može doći do novih spoznaja o životu i radu Ive Balentovića. Treba naglasiti kako autografi koji se nalaze u Ostavštini nisu Balentovićeви te kao takvi ne mogu poslužiti za istraživanje Balentovićeve rada.

Uz sadržajnu analizu Ostavština je i materijalno analizirana. Materijalna analiza predstavlja prvi korak u istraživanju bilo koje ostavštine pa tako i ove (Lugić i Marojević 2024). Ona je nužna kako bi se utvrdilo materijalno stanje, vrste i količina materijala te kako bi se u konačnici poduzeli odgovarajući koraci u zaštiti ili ukoliko je potrebno, restauraciji materijala. Ono što ovu Ostavštinu čini vrijednom i drugačijom od ostalih jest njena cjelovitost. Mijaković je sačuvao i preslike šest pisama koja je slao Balentoviću, pa je korespondencija koja se čuva u Ostavštini djelomično dvosmjerna. Materijalno je stanje vrlo dobro i bez značajnijih oštećenja. Ukoliko analiziramo ostavštinu prema načinu nastanka, možemo je podijeliti na:

- rukopise;
- strojopise;
- fotografije i
- tiskanu građu.

6. Pismovno prijateljstvo

Željko Mijaković živi poput maloga čovjeka kojega Ivo Balentović uzdiže u svojim djelima. U braku s Monikom Mijaković ima šestero djece i kao sin jedinac uvijek je težio dijeljenju ljubavi i dobrote s drugim osobama. Upravo ga je i to duhovno povezal o s Ivom Balentovićem jer je i književnik bio jedinac koji je tragao za prijateljstvom i širio vedrinu među ljudima oko sebe. U pismima se vidi zajednička nit i razumijevanje osoba koje su imale slične životne preokupacije i želje. Mijaković kao geodet također cijeni ovu našu zemlju i ljepotu prirode te poput Balentovića živi Božju Riječ. Vjerojatno je ta slučajna korespondencija iz tog razloga prerasla u jedno pismovno prijateljstvo. U pismima je

vidljivo da Balentović često apostrofira članove Mijakovićeve obitelji i raduje se njihovu uspjehu. Ističemo da je i Mijaković kao Balentović često komunicirao sa svojim dragim prijateljima pismima te vrlo poetično i literarizirano ukazivao na životne vrijednosti i ustrajnosti koje su sastavni dio ljudskoga postojanja. Mijaković je zahvalan na duhovnoj potpori koju je književnik prenosio u svojim pismima i knjigama te uistinu pomogao u odgoju i odrastanju njegove obitelji (Marojević i Petričević 2024).

Ovo je pismovno prijateljstvo potrajalo do Balentovićeve smrti 4. kolovoza 2001. godine. Nevjerojatna je činjenica da su se Željko Mijaković i Ivo Balentović prvi i jedini puta susreli 21. srpnja 2001. godine, dakle 15 dana prije Balentovićeve smrti. U devet pisama, od 1987. do 2001. godine Balentović izražava želju i nadu da će se osobno upoznati prilikom njegova dolaska u Slavoniju.

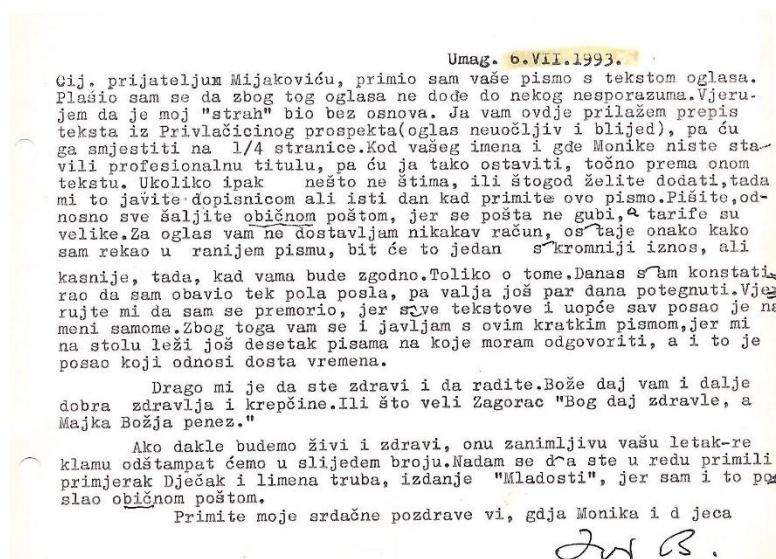
7. Korespondencija

Ova korespondencija obuhvaća sve jedinice Ostavštine kojima su pisano komunicirali Ivo Balentović i Željko Mijaković.

Pojam korespondencije definira se kao dopisivanje između pojedinih ljudi, odnosno sačuvana zbirka takvog dopisivanja (Anić 2003, 616). U zbirci se čuvaju 52 jedinice korespondencije od kojih je 31 pismo, 8 razglednica, 4 dopisnice, 5 božićnih čestitki, 2 telegrama i 2 poruke. Od 31 pisma, 25 ih napisao Ivo Balentović, a 6 Željko Mijaković. Najstarija jedinica korespondencije jest razglednica od 23. studenoga 1983. godine, a posljednja je pismo Ive Balentovića od 12. srpnja 2001. godine.

7.1. Pisma Ive Balentovića

Pisma Ive Balentovića broje 45 stranica formata A4 i 4 stranice formata A5. Od ukupnog broja pisama, pet je pisama strojopisnih (od 16. veljače 1987., 24. veljače 1988., 29. studenoga 1992., 16. lipnja 1993., 6. srpnja 1993. (Slika 3) i 17. studenoga 1993.), s ukupno 8 stranica. Treba naglasiti da na pismima od 16. veljače 1987., 29. studenoga 1992. i 16. lipnja 1993. godine, osim vlastoručnog potpisa, Balentović je, uz strojopis, dodao i nešto rukopisnih bilješki.

Slika 3. Pismo od 6. srpnja 1993.

Preostalih 20 pisama Ive Balentovića, u ukupnom opsegu od 37 stranica, pisano je rukom. (6. prosinca 1983., 7. ožujka 1984., 10. studenog 1984., 24. svibnja 1985., 12. siječnja 1987., 3. prosinca 1987., 2. prosinca 1992., 17. svibnja 1993., 2. listopada 1993., 18. veljače 1994., 6. rujna 1994., 17. siječnja 1995., 23. kolovoza 1995., 23. studenog 1996., 27. veljače 1997., 23. veljače 1998., 1. travnja 1999., 13. svibnja 2000. i 12. srpnja 2001.). Vidljivo je iz pisama kako je Balentoviću vrlo važan bio bonton pisanja. Bilo je poznato da mu je izuzetno smetalo što mlađi ne poštuju pisanja (Grgurovac 2007, 560) pa su gotovo sva pisma datirana, locirana i potpisana.

S obzirom da je Balentović, kako je već navedeno, gotovo sva svoja pisma locirao, znamo da ih je većinu napisao u Umagu. Nelocirana su pisma od 10. studenog 1984., 24. veljače 1988., 18. veljače 1994. i posljednje pismo od 12. srpnja 2001. godine.

Iz pisama, odnosno Balentovićeva obraćanja na početku, jasno se prepoznaje poštovanje i prijateljski odnos prema Mijakoviću pa ih započinje riječima: *Cij.[enjeni] prijatelju Željko, Dragi g. Željko, Dragi prijatelju Željko i ostali članovi obitelji, Cij.[enjeni] g. Mijaković, Dragi g. Mijakoviću, Dragi prijatelju Mijakoviću, Dragi g. Željko, Draga obitelj Mijaković i Dragi prijatelju.*

U pravilu, sva pisma Balentović završava s *Vaš*, nakon čega slijedi potpis. Balentović se u većini slučajeva potpisivao s *Ivo B.*, dok se na pismima od 6. prosinca 1983., 7. ožujka 1984., 24. svibnja 1985., 24. veljače 1988., 29. listopada 1992., 2. prosinca 1992., 18.

veljače 1994. i 12. srpnja 2001. godine potpisao s *Ivo Balentović*, jedino se u pismu od 17. studenog 1993. godine potpisao s *I. Balentović* (Marojević i Petričević 2024).

Sva su rukopisna pisma su pisana tintom. Veći ih je dio pisan plavom, dok su pisma od 17. svibnja 1993., 2. listopada 1993., 18. veljače 1994. i 1. travanja 1999. pisana crnom, a pismo od 17. siječnja 1995. godine pisano je plavom (prve dvije stranice), a druge dvije crnom tintom. Na pismu od 6. rujna 1994. pojavljuje se i crvena tinta prilikom pisanja isprike o načinu rezanja stranice iz bilježnice. Zanimljivo je da u ovom pismu postoji još jedna u kojoj se Balentović ispričava što je pismo pisao rukom jer mu je tako brže i lakše, iako je prethodna pisma (izuzev dva), također pisao rukom i da iz zdravstvenih razloga više neće slati strojopisna pisma (Mijaković 2023).

Na trima se pismima, od 6. prosinca 1983., 27. veljače 1997. i 23. veljače 1998. godine, pojavljuje ljubičasti žig s tekstem: *Ivo Balentović 51470 Umag, Trg N. Bešića 3*. Pisma su pisana na bijelom ili žutom papiru i vrlo su dobro očuvana. Samo su pisma od 6. prosinca 1983., 16. lipnja 1993., 17. studenog 1993. i 12. srpnja 2001. godine na nešto nekvalitetnijem papiru pa tinta probija s jedne na drugu stranu. Iako rukopis Balentovića od 1994. godine pomalo postaje neuredniji, vrlo vjerojatno zbog bolesti i starosti, sva su pisma čitljiva. Pojedina su probušena rupama za registratore, a ona na više stranica, koje su i numerirane, zaklamana. Također, Balentović je pisma na više stranica numerirao (cjelokupna ili samo drugu stranicu ako se radi o pismu na tri stranice) (Marojević i Petričević 2024).

7.2. Pisma Željka Mijakovića

Željko Mijaković sačuvao je šest pisama koja je uputio Ivi Balentoviću. Radi se o pismima koja su datirana 23. studenog 1993., 5. studenog 1994., 14. siječnja 1997., 14. ožujka 1998., 21. travnja 1999. i 18. siječnja 2000. godine.

Šest pisama Željka Mijakovića broje 16 stranica A4 formata, od koji su dvije stranice rukopisne (pismo od 21. travnja 1999.), devet je stranica pisano na računalu i ispisano na pisaču (pisma od 14. siječnja 1997., 14. ožujka 1998. i 18. siječnja 2000.), a pet je pisano strojopisom (pisma od 23. studenoga 1993. i 5. studenoga 1994.).

Sva su pisma locirana i datirana, a Mijaković se Balentoviću uvijek obraća s *Dragi g./gosp. Ivo*. Potvrda prijateljskoga odnosa može se naći i u pozdravima i potpisima ovih pisama, gdje se Mijaković potpisivao sa *Željko, Monika i Željko s djecom, Vaši Vinkovčani*

Željko i Monika s cijelom obitelji, Monika i Željko s obitelji, Željko i Monika s djecom i s našim prijateljem Danijelom.

7.3. Ostala korespondencija

Uz pisma u Ostavštini Ive Balentovića, nalazi se i devet razglednica, pet čestitki, četiri dopisnice i dva telegrama.

Razglednice su najčešće pravokutni komad debljeg papira ili tanjeg kartona namijenjen za pisanje i slanje poštom bez omotnice. One su masovni i jeftin suvenir, nose pozdrave i lijepe želje diljem svijeta (Širić 2002, 15). U Ostavštini Ive Balentovića nalazi se devet razglednica. Sedam ih je adresirano na Željka Mijakovića, jedna na Moniku Mijaković, a jedna na Magdalenu Mijaković. Kao i kod pisama Balentoviću, vrlo je važan bonton pri dopisivanju pa su razglednice gotovo uvijek datirane, a način adresiranja i obraćanja odaje nam iznimnu kulturu njegove komunikacije, kao i prijateljski odnos prema Mijakovićima. Sve je razglednice potpisao s Ivo B., osim razglednice upućene Magdaleni Mijaković koju je potpisao s č. (ćika) *Ivo B.*

Najstarija je razglednica adresirana na Ing. Moniku Mijaković. Datirana je 23. studenog 1983. godine (Slika 4), ispisana je plavom tintom. Na razglednici je portret Mate Blaževića, manje poznatog pisca iz Bosanskog Šamca koji je živio od 1893. do 1953. godine (Hrvatski biografski leksikon 1989, 36). Ova razglednica predstavlja početak dopisivanja Mijakovića i Balentovića.

Slika 4. Razglednica od 23. studenoga 1983.

Razglednica koja je adresirana na *Učenica Magdalena Mijaković* jedina je nedatirana, ali iz poštanskog žiga vidljivo je kako je upućena iz Umaga 5. svibnja 1984. godine. Pisana je plavom tintom, a prikazuje motiv Umaga. To je bila zahvala koju je Ivo Balentović uputio Magdaleni Mijaković zbog čestitke koju mu je poslala za rođendan. Uočljivo je da je ova razglednica pisana drugačijim, urednijim rukopisom. Za pretpostaviti nam je da se Balentović potrudio kako bi rukopis bio čitljiv jednoj osnovnoškolki, a nije isključeno da ju je pisala neka druga osoba. Razglednica je oštećena jer je odsječen dio s poštanskom markicom.

Kao što je rečeno, većina razglednica adresirana je na *Željka Mijakovića*. Pisane su plavom tintom. Prilikom navođenja primatelja Ivo Balentović na pet razglednica piše *Ing. Željko Mijaković*, na jednoj navodi *Cij. (cijenjeni) gospodin Željko Mijaković*, a na jednoj *Cij. (cijenjena) obitelj Željka Mijakovića*. Prva od razglednica također prikazuje portret Mate Blaževića, a datirana je 28. ožujka 1984. godine. Razglednica koja je datirana 23. studenog 1984. godine oštećena je jer je odsječena poštanska markica, ali je tekst čitljiv. Na ovoj se razglednici prikazuju motivi istarskih mjesta uz poruku *Pozdrav iz Istre*. Još jedna razglednica s portretom Mate Blaževića datirana je 15. prosinca 1987. (s poštanskim žigom od 16. prosinca). Razglednica od 20. srpnja 1992. godine, slično kao jedna od prethodnih, donosi motive istarskih mjesta uz poruku *Pozdrav iz Istre*. Zanimljiva je razglednica od 11. studenoga 1994. godine jer je, kao i sve, locirana u Umag, a nosi motiv današnjega Gradskog muzeja Županja. Razglednica od 14. kolovoza 1995. s poštanskim žigom od 16. kolovoza donosi motiv strip-junakinje *Lune* vinkovačkoga strip-crtača Krešimira Zimonića. Posljednju razglednicu Balentović je poslao 27. siječnja 1997., a prikazuje linorez B. Štengla *Stari most – Vukovar*.

Čestitke je Balentović slao Mijakoviću isključivo za Božić. Tri su uobičajene s božićno-zimskim motivima, jedna s motivom naselja Oprtalj (u blizini Umaga), dok je jedna na papiru formata A4 s fotokopiranim božićnim motivom ispod kojega je ispisan tekst. Za razliku od pisama i razglednica, nisu datirane. Sve su čestitke ispisane plavom tintom.

Čestitka na kojoj se nalazi motiv Ivana Generalića *Sniježni čovjek* očito je putovala u poštanskoj kuverti jer na sebi nema adresu, poštansku markicu i poštanski žig te je stoga datum slanja ostao nepoznat. Na njoj se Balentović potpisao punim imenom i prezimenom. Isti je slučaj s čestitkom koja nosi motiv božićnih jaslca, ali se u ovom

slučaju Balentović potpisao s I. Balentović. Još je jedna čestitka s motivom božićnih jaslca koje su djelo Dušana Gačića, za razliku od prethodnih dviju, putovala na uobičajen način. Sadrži poštansku markicu i žig iz kojega se ne može jasno iščitati datum slanja. Vidljivo je kako je poslana 21. prosinca 1990 i neke godine. I na njoj se Balentović potpisao punim imenom i prezimenom, kao i na onoj koju je sâm izradio na papiru formata A4. Na toj A4 čestitki pri vrhu se papira nalazi i isječak iz nepoznatih novina s popisom poznatih osoba rođenih 25. travnja, među kojim se nalazi i Ivo Balentović. Jedina djelomično datirana čestitka jest ona s motivom Oprtlja (Slika 5), a Balentović na njoj navodi *O Božiću 1995.* te se potpisao s „barba“ IVO d Umaga. Na čestitku je zalijepio papir s nekoliko stihova o Oprtlju koji su ispisani strojopisom:

OPRTALJ, kao grad iz snova

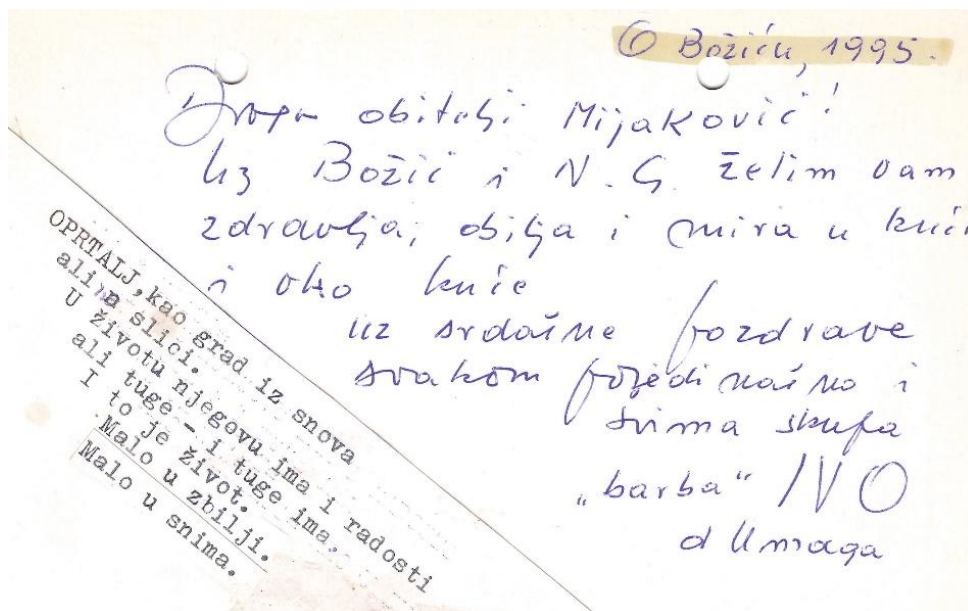
ali na slici.

U životu njegovu ima i radosti

ali tuge – i tuge ima.

Malo u zbilji.

Malo u snima.

Slika 5. Božićna čestitka iz 1995. godine

Balentović je Mijakoviću poslao i četiri **dopisnice**, od kojih je on sâm ispisao tri. Sve su pisane plavom tintom i potpisane s Ivo B. Najstarija nije locirana, ali je datirana na 10. svibnja 1988. godine. Preostale su tri dopisnice s motivom Tina Ujevića. Prva od njih

datirana je 13. srpnja 1992. godine. Na dopisnici se, uz motiv Tina Ujevića, nalazi i unaprijed otiskan tekst Ive Balentovića kojim se pozivalo pojedince da naruče, odnosno kupe knjigu *Tin u anegdotama*. Dopisnica od 18. siječnja 1993. godine nije datirana, ali se iz poštanskog žiga može iščitati datum slanja, a Balentović je na nju stavio već spominjani žig s tekstem Ivo Balentović 51470 Umag, Trg N. Bešića 3. Isti žig se nalazi i na dopisnici od 31. svibnja 1993. godine.

Telegrame je Balentović slao jer je inzistirao na tome da se potvrdi primanje pošiljke (Mijaković 2023). Dva su telegrama koja je Balentović uputio Mijakovićima. Prvi je upućen oko 1. svibnja 1985. godine kojim je Balentović uputio čestitke Mijakovićima prigodom rođenja sina Marka, što je vidljivo iz teksta telegrama koji kaže:

cestitamo i zelimo dobro zdravlje bebi pismo slijedi

balentovic

Drugi je poslan 3. prosinca 1993. godine. Njime Balentović potvrđuje zaprimanje pošiljke riječima:

NOVAC PISMO PRIMIO HVALA PISMO SLIJEDI

BALENTOVIC

Poruke koje se nalaze u Ostavštini Ive Balentovića možemo smatrati korespondencijom jer su bile dijelom određene poštanske pošiljke.

Prva je bila ponuda za kupnju knjige *Doživljaji Martina Klina i druge priče* koja je trebala tek izaći. Knjiga je izdana 1985. godine u Umagu.¹

Druga se poruka odnosi na ponudu za kupnju knjige Balentovića *I to je život* koju je izdao Ogranak Matice hrvatske, Umag 1995. godine. Radi se o standardiziranoj poruci, pisanoj strojopisom, koju je Balentović ipak učinio malo intimnijom i privatnijom pa je Mijakoviću vlastoručno dopisao:

1 kom mali dar

2 kom za slučajnu potrebu

Pismo slijedi!

¹Poruka koju je Balentović vlastoručno ispisao i potpisao s Ivo Balentović nalazila se na obrascu za narudžbu knjige.

8. Tematska i stilska analiza korespondencije

Tematskom analizom jasno se očitava stilski pluralizam obaju autora, širok raspon tema, koje se kreću od najintimnijih, obiteljskih, osobno-filozofskih, do stručnih. Analizirajući pisma, može se reći kako su Balentović i Mijaković pisali o:

- uvjetima naplate i distribuiranja knjiga;
- vrijednosti Mijakovićeve brojne obitelji;
- sjećanjima na pojedine ljude i događaje;
- mogućnosti susreta Balentovića i Mijakovića;
- poimanju tuge i suosjećanja;
- prolaznosti i
- zdravlju.

Pisma su pisana prema pravilima diskurzivnog pismovnog oblika; uvodno je uvijek prijateljsko obraćanje kojim se naglašava uvažavanje gospodina Mijakovića. Rečenice su uljudne, jednostavne, neke metaforičke, često podsjećaju na izreke i mudre misli, imperativno ukazuju na društvena strujanja koja bi trebalo promijeniti. Često koristi invokaciju (*Bože, daj nam zdravlja i energije! / Bože, daj zdravlja vašoj djeci jer ja vjerujem da su vam ona velika radost.*), kao i apostrofiranje kojim iskazuje poštovanje i privrženost prema Mijakoviću (*Dragi prijatelju Željko i ostali članovi obitelji! / Cijenjeni prijatelju Željko / Dragi prijatelju Mijakoviću...*) (Marojević i Petričević 2024).

9. Druge vrste građe u Ostavštini

Uz korespondenciju koja čini najveći i najvažniji dio Ostavštine, u njoj se također nalaze:

- autografi;
- knjižnična građa;
- sitni tisak i
- fotografije.

Eva Verona rukopise definira kao zapis ili tekst pisan rukom ili pisaćim strojem. Rukopisom se smatra djelo koje nije tiskano, a u nakladništvu i tiskarstvu to je i izvornik i autograf (pisan rukom samog autora) nekog djela. Može biti povijesni, arhivski dokument, pisano djelo, izložbeni eksponat u muzeju, knjižnici, arhivu ili negdje drugdje (Verona 1986, 387). Ukoliko govorimo o **autografima**, dvije jedinice ove Ostavštine

možemo interpretirati na taj način. Treba reći da se ne radi o autografima Ive Balentovića, već Magdalene Mijaković, kćeri Željka Mijakovića, koja je slala svoje radove Balentoviću. Prvi je takav rad nastao 3. prosinca 1986. godine pod naslovom *Majčin dan*. Radi se o četiri stranice rukopisa. Drugi je autograf iz 1987. godine koji je napisala tada jedanaestogodišnja Magdalena. Nosi naziv *Moja uža obitelj*. Radi se o dvjema stranicama rukopisa u kojem Magdalena opisuje obitelj Mijaković.

Kao **knjižničnu građu** u ovoj Ostavštini možemo smatrati osam jedinica: primjerak časopisa *Zvona*, članak Vladimira Rema iz nepoznatog časopisa *Ostale su nedovršene knjige* i knjige *Doživljaji Martina Klina, Dječak i limena truba, I to je život, Tin u anegdotama, Ivo Balentović: život i djelo* i *Život i djelo Ive Balentovića*.

Broj 4 časopisa *Zvona: mjesečnika za kršćansku kulturu iz travnja* 1987. godine broji 12 neuvezanih stranica, novinskog formata. U ovom broju Ivo Balentović (pod pseudonimom I. Dragić) objavljuje i komentira već spomenuti rad *Majčin dan* Magdalene Mijaković koja je pod dojmom dječjega romana *Dječak i limena truba*, napisala Balentoviću pismo, čijim je dijelom bio i rad *Majčin dan* kojega je Balentović smatrao vrijednim objavljivanja.²

Sitni tisak obuhvaća gotovo sve što je tiskano, a nije uvezano u tradicionalni format knjige. Malog je opsega, ne distribuira se standardnim nakladničkim kanalima i, za razliku od knjige, najčešće nije namijenjen čuvanju (Polanski i Stričević 2019, 19).

Dvije su jedinice sitnog tiska u Ostavštini. To je bugarski džepni kalendar za 1987. godinu s motivom broda *Curaçao*, čiji je naziv naveden na bugarskoj ćirilici kao *Kurasao 1825*.³

Druga jedinica efemerne građe jest *Molitveni listić za bolesnike oca Thomasa C. Bieckera* iz 1990. godine. Balentović ga je Mijakoviću poklonio kao svojevrsnu pomoć nakon jednog pisma u kojem je Mijaković pisao kako je bio bolestan i trpio bolove (Mijaković 2023).

U Ostavštini Ive Balentovića nalaze se četiri **fotografije** nastale prilikom prvog i jedinog susreta Balentovića i Mijakovića 21. srpnja 2001. godine u Županji (Slika 6). Na

² *Majčin dan* bio je dijelom domaće zadaće Magdalene 3. prosinca 1986. godine.

³ Curaçaoe inače drveni parni brod s porivom na bočne kotače. Prvi takav proizveden je u Nizozemskoj, a porinut u doverskom brodogradilištu 1825. godine (Pomorski leksikon 1990, 147).

njima se mogu vidjeti Ivo Balentović, supruga Vera i sin Franjo, Željko Mijaković i supruga Monika.

Slika 6. Jedini susret Balentovića i Mijakovića

10. Zaključak

Ostavština Ive Balentovića predstavlja izniman potencijal za Gradsku knjižnicu i čitaonicu Vinkovci. Proučavanjem te građe moguće je dobiti nove spoznaje o životu i djelu Ive Balentovića, koje nadopunjuju postojeće informacije, osobito u dijelu koji se odnosi na njegov privatni život.

Za Knjižnicu je iznimno vrijedan turistički potencijal ove Ostavštine kroz njenu muezalizaciju. Fotografije, pisma i dokumenti, izloženi i predstavljeni na jednom mjestu, gube svoja pojedinačna značenja i zajedno stvaraju novi značenjski sklop, međusobno utječući na svoje odrednice (Horić 2012). Balentovićev politički kontroverzan život, popraćen Ostavštinom, metodom *storytellinga* može predstaviti na zanimljiv način kako bi ovaj podcijenjeni i nepoznat pisac ipak dobio zasluženno mjesto u povijesti hrvatske književnosti.

Literatura

Anić, Vladimir. 2003. „Korespondencija.” U *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.

Anić, Vladimir. 2003. „Ostavština.” U *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.

Ćosić-Bukvin, Ivica. 2007. „Političko djelovanje Ive Balentovića do 1945. godine.“ U *Život i djelo Ive Balentovića: zbornik za 2006. godinu*, uredili Katica Čorkalo Jemrić i Martin Grgurovac, 38-47. Vinkovci: Privlačica.

Grgurovac, Martin. 2007. „Balentović – kućni autor Privlačice (izbor iz korespondencije).“ U *Život i djelo Ive Balentovića: zbornik za 2006. godinu*, uredili Katica Čorkalo Jemrić i Martin Grgurovac, 48-66. Vinkovci: Privlačica.

Horić, Andrea. 2012. „Knjiga kao izložbeni objekt u knjižnici.“ *Museology*, no. 48-49: 38-45.

Hrvatski biografski leksikon. 1983. Svezak 2. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod.
Kolanović, Josip. 2007. „Spomen-muzeji književnika i književni arhivi.“ *Muzeologija*, no. 43-44: 9-25.

Lugić, Vedrana i Tihomir Marojević. 2024. „Ostavština Miroslava Slavka Mađera.“ *Knjižničarstvo: glasnik Društva knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema* 28, no. 1: 37-54.

Marojević, Tihomir i Ivana Petričević. 2024. „Materijalna analiza ostavštine Ive Balentovića u vlasništvu Željka Mijakovića.“ *Godišnjak za kulturu, umjetnost i društvena pitanja*, no. 41: 241-278.

Mijaković, Željko. Osobni intervju. 10. 6. 2023.

Polanski, Dinana i Vesna Stričević. 2019. „Prijedlog obrade tematskih mapa sitnog tiska po modelu višerazinskog opisa neomeđene građe u sustavu ZAKI.“ U *Knjižnice u procjepu 4: a što sa sitnim tiskom i sivom literaturom?: zbornik radova, Sisak, 17. - 18. svibnja 2018.*, glavni urednik Ante Mrgan, 18-36. Sisak: Knjižničarsko društvo Sisačko-moslavačke županije.

Pomorski leksikon. 1990. „Curaçaoe.“ Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod "Miroslav Krleža".

Prodan, Selio. 2014. „Ivo Balentović i politika.“ U *Ivo Balentović: život i djelo*, odgovorni urednik Stelio Prodan, 80-83. Umag: Matica hrvatska, Ogranak Umag.

Širić, Drago. 2002. *Vinkovci pisani starim razglednicama*. Vinkovci: Matica hrvatska.

Tadić, Katica. 1994. *Rad u knjižnici*. Opatija: Naklada Benja.

Verona, Eva. 1986. *Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga: Dio 1: Odrednice i redalice*. Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo.

Vidmarović, Đuro. 2014. „Prilog upoznavanju pjesničkog rada Ive Balentovića.“ U *Ivo Balentović: život i djelo*, odgovorni urednik Stelio Prodan, 106-150. Umag: Matica hrvatska, Ogranak Umag.